

УДК 378.01.01+378.013:378.147

Ганна Реброва

ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д.Ушинського»

ORCID ID 0000-0001-7128-7350

DOI 10.24139/2312-5993/2018.05/212-222

АКМЕОЛОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФОРМУВАННІ ЕКОНОМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ГУМАНІТАРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У статті актуалізовано проблему формування економічної культури майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей у контексті гуманістичної парадигми професійної освіти відповідно до соціокультурних перетворень суспільства. Визначено дієвість застосування педагогічних технологій в освітньому процесі, серед яких відповідно до гуманістичних засад освіти найактуальнішою визначено акмеологічні технології. Уточнено сутність акмеологічних технологій, розглянуто їх різновиди й теоретично обґрунтовано доцільність застосування у формуванні економічної культури майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей. Представлено педагогічні умови і техніки, що відповідають акмеологічним технологіям.

Ключові слова: гуманістична парадигма професійної освіти, педагогічні технології, акмеологічні технології, економічна культура, майбутні вчителі гуманітарних спеціальностей.

Постановка проблеми. Процес входження України до соціокультурного та освітнього простору Європи актуалізував дієвість гуманістичної парадигми професійної освіти. Її основний вектор – індивідуальність особистості в контексті її розвитку, професійного становлення, реалізації, виховання та культури, усього, що надає можливість досягти вищого рівня своїх можливостей та потенціалів (духовних, творчих, природних, суспільних). У межах гуманістичної парадигми розробляються та впроваджуються в освітній процес педагогічні технології, що набувають гуманістичного смислу та відповідної модернізації. На думку Г. Селевко, педагогічні технології є явищем багатовимірним, оскільки кожний викладач вносить щось своє, індивідуальне в освітній процес [8, с. 14]. Отже, індивідуальність проявляється як на рівні сприйняття інформації (процес здобуття освіти), так і на рівні надання інформація (навчання).

У галузі освіти акмеологічні технології вважаються найвідповіднішими гуманістичній парадигмі. За висловленням А. Майбороди, «акмеологічний підхід до змісту професійної освіти, технологій навчання у вищому навчальному закладі дозволяє значно підвищити якість освіти, оскільки він сприяє систематизації пізнавальних мотивів тих, хто навчається» [3, с. 257]. Акмеологія, переходячи у стан технології, змінює акцент від функції засвоєння інформації до функції

задоволення потреби в отриманні інформації. Оскільки мета акмеології – досконалення людини (Б. Ананьєв [1]), акмеологічні технології стають слухними у вирішенні проблем творчого розвитку, набуття рівня майстерності, стимулювання процесів саморозвитку, саморозкриття і всього того, що сполучається з префіксом само (self).

Приймаючи за основу творчо-розвивальний потенціал акмеологічних технологій, звертаємо увагу на можливість їх застосування під час формування економічної культури майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей. Згідно з сучасними тенденціями розвитку економіки, за рахунок людського потенціалу, загального рівня культури держав, де порушуються наукові підходи до економічних завдань, формування економічної культури майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей та взагалі гуманітаріїв різних професійних напрямів освіти є вкрай актуальною проблемою.

Економіка і культура мають давні зв'язки, що підтверджує еволюція людства. Винахідливість людини, її творчий потенціал та кмітливість забезпечили можливість культурного розвитку людства в цілому, що, у свою чергу, сприяло й економічному зростанню народів та націй, імперій та держав у різних часово-просторових зрізах. В. Петров-Стромський, аналізуючи ідеї М. М. Бахтіна в гуманітарній парадигмі культури, слушно вказує, що «...обмін предметними продуктами діяльності (мається на увазі товарообмін Г.Р.) – одноліток людської культури» [5, с. 84].

Сьогодні у складній системі «економіка – культура» загострюється проблема формування здорової культури споживання. Закономірності отримання прибутку спонукають до рекламної винахідливості, де й проявляється креатив, а споживач при цьому не орієнтований на визначення справжньої цінності пропонованого продукту. Це відноситься як до матеріальних, так і до духовних благ. Зазначені питання пролягають у площині економічної культури особистості, що зумовлює якість такої культури в майбутніх викладачів гуманітарних спеціальностей.

Аналіз актуальних досліджень. Формування економічної культури особистості передбачає не лише наявність економічної грамотності, орієнтації в ринкових відносинах та вміння вести діалог з іншими з приводу економічних питань. Сучасний погляд на економічну культуру торкається й духовних, навіть релігійних канонів (О. Соскін [9]). О. Пелепейченко розглядає технології оптимізації вдосконалення економічної культури вчителів мистецтва, оскільки їх фахова підготовка взагалі не включала проблеми економічної культури, між тим як остання є визначальним чинником соціалізації особистості, процесом освоєння нею культури суспільства, його норм і цінностей [4]. Н. Чигіринська відносить економічну культуру особистості до культурних сфер суспільного життя [11].

Економічна культура майбутнього педагога в контексті його конкурентоспроможності розглядається в дисертації О. Любченко. Учені

вказують на ефективність різноманітних технологій у зазначеному аспекті, але не вказують безпосередньо на потенціал акмеологічних технологій у формуванні економічної культури майбутніх учителів, що є актуальною проблемою сучасної професійної освіти.

Творчо-розвивальний потенціал акмеологічних технологій у професійній підготовці майбутніх спеціалістів представлений у доробках таких учених, як: А. Князєв, Н. Кузьміна, А. Деркач, А. Майборода, Л. Рибалко, А. Ситніков. Зокрема Л. Рибалко, А. Ситніков застосовують технологію акме-тренінгів, що дозволяють моделювати способи саморозкриття. Д. Розуменко розглядає формування економічної культури майбутніх учителів у фаховій підготовці. Між тим, представлені дослідження не акцентують уваги на підготовці майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей та на можливість застосовувати акмеологічні технології у формуванні в них економічної культури.

Мета статті – розкрити сутність та педагогічний потенціал акмеологічних технологій у формуванні економічної культури майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей.

Методи дослідження: у статті застосовано методи аналізу наукової літератури, теоретичного узагальнення, порівняння, класифікації та теоретичного моделювання для досягнення поставленої мети.

Виклад основного матеріалу. У технократично-інформаційний час *технологія* як поняття активно стало застосовуватися в гуманітарній сфері, зокрема, в педагогіці. Г. Селевко достатньо ґрунтовно розглянув особливості технологій та їх відмінності від методик [8]. При цьому вчений указує на їх певний взаємозв'язок: інколи технології входять до методик як більш широких систем, або техніки застосовуються під час вирішення освітніх завдань; інколи, навпаки, методики складають певний сегмент технологій як широких системних утворювань. Отже, і технології, і методики відрізняються системністю. У цьому аспекті система – сукупність елементів, що знаходяться у відносинах та зв'язках між собою й утворюють цілісність та єдність [8, с. 8]. Технології навчання, за поясненнями Г. Селевка, від відповідних методик відрізняються наступним: а) чіткістю формулювання цілей, їх діагностичністю; б) опорою на теорію, що глибоко розроблена; в) високим рівнем системного проектування (наявністю концепції, спрацьованістю методологічного, інструментального й особистісного аспектів); г) повторюваністю (відтворення); д) більш високим ступенем стабільності (гарантованості) результатів [8, с. 9–10].

Отже, чіткість алгоритму дій та висока вірогідність прогнозування результатів – головна відмінність технологій від методик. Окрім того, у технологіях, на думку Г. Селевка, «... більше представлена процесуальна, кількісна й розрахункова компоненти, у методиках – цільова, змістова,

якісна та варіативно-орієнтувальна», також «технологія відрізняється від методик своєю відтворюваністю, стійкістю результатів» [7, с. 47].

У той самий час із зазначених характеристик виходить, що освітні технології будуються на проектному принципі організації освітнього процесу. Останнім передбачено стимулювання свідомої діяльності за типами активності, відповідної поставленим завданням, рефлексивності мислення та дій, ставлень та відчуттів, цілеспрямованість вибору рішень, якісність організації діяльності та її результативність, вибір стереотипів поведінки із позитивним акцентом. Окрім того, освітні проекти чітко алгоритмізовані за етапами: підготовчий, початковий, основний та стоговий; а також у них передбачено алгоритм дій усіх учасників, включно і викладачів.

На думку вчених (Н. Татарінцева, В. Радіонов, О. Реброва, М. Романовська та ін.), проєктивна діяльність та проєктивна освіта в цілому в закладах освіти, що готують фахівців вищої кваліфікації, вирішує два завдання: з одного боку, оптимізує процес професійного становлення через створення умов для творчої самореалізації, стимулювання самостійності, креативності, ініціативності, з іншого боку, оптимізує професійну підготовку шляхом формування відповідного профілю компетенцій [10, с. 161].

Отже, бачимо, що мета та проєктивний характер освітніх технологій тісно кореспондується з акмеологічним змістом освітнього процесу. Слід лише додати, що для акмеології має значення вплив змісту інформації, що сприймається, оскільки вона носить у собі або гуманістичний, або, навпаки, руйнівний, потенціал. Тобто змістовий та процесуальний компоненти освітніх технологій, їх взаємозв'язок та взаємозумовленість відіграють суттєву роль, особливо якщо йдеться про підготовку фахівців гуманітарних спеціальностей. Як стверджує Г.Селевко, зміст освіти певною мірою визначає її процесуальну частину, між тим кардинальні зміни методів і форм можуть вплинути на переосмислення цілей та змісту [8, с. 11]. Так, наприклад, якщо формування економічної культури здійснюється через осмислення економічного контексту творів мистецтва, то й методи будуть відповідними до художньо-аналітичного аналізу творів і образів.

На підставі зазначеного будемо враховувати, що застосування освітніх технологій у підготовці майбутніх учителів гуманітарних дисциплін мають відповідати їх професійному напряму підготовки як за змістом, так і за формами. А це підказує, що найбільш відповідними до поставленої мети – формування економічної культури майбутніх учителів гуманітарних дисциплін – є акмеологічні технології. З одного боку, вони сприяють професійній реалізації студентів вже під час отримання освіти, спонукають до самовираження й досягнення найвищого рівня майстерності; а з іншого боку, вони за своєю сутністю несуть у собі потенціал збереження людського ресурсу, спрямовують його розвиток на гуманістичних засадах, створюють умови для доцільного розподілу духовних, інтелектуальних та емоційних сил

сумісно з освоєнням та переробкою нової інформації, адаптують особистість до мінливості соціокультурного середовища. А все зазначене виступає змістовою складовою економічної культури особистості.

Отже, розглянемо основні властивості акмеологічних технологій та можливість їх застосування у процесі формування економічної культури майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей.

На думку вчених, фахівців у галузі педагогічної акмеології (А. Деркач, А. Маркова, А. Майборода та ін.), найскладнішим у професійному становленні є перехід від навчання до праці. На зняття таких ускладнень спрямовані саме акме-технології. Як пише А. Майборода, акмеологічні технології створюються в межах «...предмета акмеології й відображають перехід від реального стану, якості та рівня розвитку особистості (її професіоналізму) до майбутнього ідеального» [3, с. 259].

У контексті визначених ученими особливостей акмеологічних технологій ми визначаємо їх як сукупність методичних, організаційних, технічно-інструментальних ресурсів, завдяки яким реалізується можливість проектувати та реалізувати вже під час навчання професійну діяльність та відповідні якості спеціаліста, які будуть актуальні в подальшій кар'єрній професійній перспективі. Саме головне та гуманістично спрямоване в акмеологічних технологіях – їх вектор на віртуальне майбутнє професійної реалізації, де й буде досягнуто її вершини (майстерності, акме-вершини тощо). Вони дозволяють зняти «часовий бар'єр» та опинитися в умовах професійних реалій, при цьому представити студентові можливість відчувати себе справжнім фахівцем, який досяг високого рівня майстерності.

Варто вказати на широке коло різновидів акмеологічних технологій. Найбільш повно вони представлені в доробку А. Майбороди [3]. Дослідниця надає існуючі класифікації акмеологічних технологій. Виявляється, що вони класифіковані за такими типами: розвивальні акме-технології, формувальні, ігрові, тренінгові. Дуже ефективні, на думку вчених, є проєктивні тренінгові технології, у яких включено навчальні ігри, моделювання середовища, тим-білдингових умов тощо (від англ. *team-building* – формування команди) [3, с. 262].

З точки зору формування економічної культури, важливою є орієнтація на дію в команді. У подальшому колишній студент буде працювати в команді, будувати в ній свої відносини, які потребують від нього елементів економічної культури. Це і конкуренція, і якісність праці, відповідальність за її результати, це і колективна мета, що нерідко має прибутковий характер та ін. Недарма корпоративність усе частіше стає предметом створення середовища для ефективного освітнього процесу. Ігрові та віртуально-ділові тренінги створюють такі можливості, але потребують відповідних умов. Л. Рибалка пояснює смисл створення колективного середовища, схожого на виробниче через те, що «... розкриваючи себе перед аудиторією...» студент надає

«...змогу іншим людям (викладачеві, однокласникам) поважати його. Завдяки саморозкриттю кожного студента в групі створюються умови для довіри, відданості, піклування, психологічного зростання й самопізнання» [6].

Звертаємо увагу на дві важливі позиції щодо застосування акмеологічного тренінгу в доробку Л. Рибалко: необхідність навчитися «моделювати способи саморозкриття» та «здійснення зворотного зв'язку». Рахуємо, що на зазначених позиціях слід зауважити, саме в контексті формування економічної культури майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей. Стосовно моделювання, то в акмеологічних технологіях передбачено моделювання обставин, які можливі в майбутньому, обставин життєвих реалій, або моделювання фрагментів, що складають відбитки вітагенного досвіду (А. Белкін). Але існують також певні моделі поведінки або образи, що так чи інакше виявляються в економічних відносинах. Н. Чигиринська проаналізувала й систематизувала такі образи-моделі, що вони відображені в наукових працях із економічної теорії. Узагальнено існування таких моделей економічної поведінки в проекції на образ «економічної людини»: модель особистісної самореалізації, стратифікаційна, традиційна, транзитна, авантюрно-ігрова, нормативно-раціональна, деструктивна. Учена зауважує, що запропоновані моделі є абстрактними моделями економічної культури, що не враховують професійну специфіку, а визначають засоби та технології максимізації вигоди [11]. Але, на нашу думку, ці моделі можуть стати орієнтиром для вчителя-гуманітарія, щоб він орієнтувався в типових, стереотипних відносинах, що виникають в економічному сегменті соціокультурного простору. Учитель має не лише орієнтуватися в них, але й надавати пояснення їх позитивним та негативним наслідкам. Отже, саме для формування економічної культури студентів-гуманітаріїв такі моделі можуть включати акмеологічні технології.

Стосовно зворотного зв'язку, слід вказати, що це принцип відкритих систем, наряду з такими, як-от: організаційної безперервності та сумісності (О. Богданов, Л. фон Берталанфі, М. Сетров, У. Ешбі). Відповідно до теорії відкритих систем та принципів, за якими вони функціонують, зворотній зв'язок в освітньому процесі відбивається на таких рівнях:

- мега-рівень: соціокультурний простір – набуття освіти – соціокультурний простір;
- макро-рівень: освітній процес – життєві реалії – освітній процес;
- мікро-рівень: надання інформації – отримання інформації – відтворення інформація (кластер, що задіяні: викладач – студент – викладач).

Стосовно першого рівня, то принцип зворотного зв'язку не контролюється освітнім процесом; але він існує в певній системі, яка оформляє освітній процес, надаючи йому стратегій, тактик, змісту та процесуальності. Отримавши освіту, зокрема гуманітарну, учитель гуманітарних дисциплін через свою майстерність фахівця-гуманітарія робить

свій професійний внесок у соціокультурні реалії, сприяє їх осучасненню й перетворенню. До таких ресурсів впливу віднесемо й економічну культуру. Це явище соціокультурного простору, що виявляється не в узькому аспекті (отримання прибутку та господарювання), а в ментальному, психологічному, культурологічному, ціннісному. Навіть мистецтво відображує економічну проблематику, що є «дзеркалом» епохи, людських стосунків, традицій та їх дотримання.

Стосовно другого рівня, то зворотній зв'язок здійснює безпосередньо студент, який існує в декількох системах: освітній, родинній, суспільній, особистісній. На цьому рівні діє вітагенний досвід, який впливає на якість набуття освіти та водночас збагачується нею. Саме на цьому етапі акмеологічні явища здійснюються стохастично, некеровано, але системно. Це більш відповідає принципам холізму та синергії.

Стосовно третього рівня, то зворотній зв'язок стає елементом моніторингу управління якістю освіти. Він є керованим та цілеспрямованим. Отже, акмеологічні технології застосовуються системно, послідовно та з метою отримання результату. Серед критеріїв, за якими оцінюють акмеологічні технології, ми обрали такі, що найбільш відповідають процесу формування економічної культури майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей. Перелічимо з тих, що визначені в науковій літературі (А. Майборода [3]): охоплення максимальної кількості ресурсів особистості; оптимізація розвитку декількох сфер психологічного в особистості; розвиток особистості в контексті життєвого, професійного та духовного шляху; співвідношення з основними методологічними принципами акмеології, зокрема життєдіяльності, активності, потенційності, оптимізації; співвідношення умов навчання та реальної й соціальної самоактуалізації; використання технологічних можливостей різних наук, які спрямовані на самостворення, виховання, навчання. До останнього додаємо мистецтво, в образах якого відображено економічну проблематику та героїв, що є носіями економічних взаємовідносин у межах певних історико-культурних та просторових діапазонів.

Таким чином, переконавшись у доцільності застосування акмеологічних технологій у формуванні економічної культури майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей, нами було розроблено педагогічні умови для ефективності та оптимальності цього процесу. Розробка педагогічних умов здійснювалася відповідно до визначених компонентів економічної культури: когнітивно-операційного, діяльнісно-адаптаційного, ментально-ціннісного, мотиваційно-творчого. Умовами було обрано: *стимулювання ціннісного ставлення до економічно-інформаційної змістової лінії фахових дисциплін та її гуманістичного потенціалу* (відповідала завданням впливу на когнітивно-операційний та ментально-ціннісний компоненти); *створення конструктивно-організаційного*

міждисциплінарного контенту та його запровадження в банк самостійного вивчення та ІНДЗ (відповідала завданням впливу на мотиваційно-творчий компоненти); моделювання віртуальних ситуативно-проектних культурно-економічних середовищ за різними корпоративними ознаками (відповідала завданням впливу на діяльнісно-адаптаційний компонент).

Відповідно до умов було розроблено акмеологічні техніки і тренінги:

- *акме-комунікативні, моделювальні, інструментальні: міні-корпоративна; партисипативна; едхократична;*
- *компетентнісні: техніка переконань та ціннісних переваг; образно-віртуальні кар'єрані тренінги (автореферентність);*
- *інтерактивні, ігрові: інтелектуально-ігрові; створення вебінарів для студентської конференції з гуманітарних питань; створення корпоративної комп'ютерної мережі тощо;*
- *особистісно-проектувальні, тектологічні (тектологія – організаційна наука, термін О.Богданова): самовираження; вибір траєкторії оптимізації дій; стратегія «На результат»; «часово-просторовий контент», самоорганізації наукової діяльності.*

У межах запровадження педагогічних умов та технік застосовувалися також стимули до пошуку форм самоорганізації. Прикладом було: структуризація матеріалу для освоєння, з урахуванням максимального обсягу при мінімальних витратах часу; розробка системи заохочення студентів, мотивація до навчання (на основі власного ставлення та власних відчуттів); побудова освітнього процесу з гуманітарних дисциплін із урахуванням пріоритету творчого розвитку кожного.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Технології в освіті розглядаються як додаткові або альтернативні методиці ресурси педагогічного впливу. Вони приваблюють дослідників спрямованістю на результат, визначеністю структурних елементів, наявністю моніторингу та алгоритмізації дій. Найефективнішою для формування економічної культури майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей визначено акмеологічні технології. У дослідженні акмеологічні технології – сукупність методичних, організаційних, технічно-інструментальних ресурсів, завдяки яким реалізується можливість проектувати та вже під час навчання професійну діяльність та розвиток відповідних якостей, формування компетентностей, що будуть актуальні в подальшій кар'єрній перспективі та досягненні професійної майстерності.

Умовами запровадження акмеологічних технологій у процес формування економічної культури майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей визначено: стимулювання ціннісного ставлення до економічно-інформаційної змістової лінії фахових дисциплін та її гуманістичного потенціалу; створення конструктивно-організаційного

міждисциплінарного контенту та його запровадження в банк самостійного вивчення та ІНДЗ; моделювання віртуальних ситуативно-проектних культурно-економічних середовищ за різними корпоративними ознаками. У межах зазначених умов застосовувалися групи технік та тренінгів акметехнології: акме-комунікативні, моделювальні, інструментальні; фахового росту, компетентнісні; техніка переконань та ціннісних переваг; образно-віртуальні кар'єрні тренінги (автореферентність); інтерактивні, ігрові; особистісно-проектувальні, тектологічні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ананьев, Б. Г. (2001). *Человек как предмет познания*. СПб (Питер) (Ananiiev, B. H. (2001). *Man as an object of knowledge*. St. Petersburg (Peter)).
2. Князев, А. М., Одинцова, И. В. (2009). *Акмеологические технологии активного игрового обучения*. Москва (Kniazev, A. M., Odintsova, I. V. (2009). *Acmeological technologies of active game training*. Moscow).
3. Майборода, А. О. (2011). Акмеологічні технології в підготовці майбутніх спеціалістів. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*, 20 (231), 256–264 (Maiboroda, A. O. (2011). Acmeological technologies in the training of future specialists. *Bulletin of LNU named after Taras Shevchenko*, 20 (231), 256–264).
4. Пелепейченко, Е. С. (2011). Технологии оптимизации совершенствования экономической культуры учителей искусства и учащихся. *Искусство и образование*, 5 (73), 108–118 (Pelepeichenko, E. S. (2011). Technologies for optimizing the improvement of the economic culture of art teachers and students, *Art and Education*, 5 (73), 108–118).
5. Петров-Стромський, В. (2006). Идеи М. М. Бахтина в гуманитарной парадигме культуры. *Вопросы философии*, 12, 82–94 (Petrov-Stromskii, V. (2006). M. Bakhtin's ideas in the humanitarian paradigm of culture. *Issues of Philosophy*, 12, 82–94).
6. Рибалко, Л. С. (2011). Організація саморозкриття внутрішнього потенціалу майбутнього вчителя засобами акмеологічного тренінгу. *Рідна школа*, 3, 15–19 (Rybalko, L. S. (2011). Organization of self-disclosure of the internal potential of the future teacher by means of acmeological training. *Native school*, 3, 15–19).
7. Селевко, Г. К. (2005). *Энциклопедия образовательных технологий*. Москва: Народное образование (Selevko, H. K. (2005). *Encyclopedia of educational technologies*. Moscow: Public education).
8. Селевко, Г. К. (2005). *Традиционная педагогическая технология и её гуманистическая модернизация*. Москва (Selevko, H. K. (2005). *Traditional pedagogical technology and its humanistic modernization*. Moscow).
9. Соскин, О. И. (2018). Конвергенция экономической и христианской доктрины в информационном обществе (Soskin, O. I. (2018). Convergence of economic and Christian doctrine in the information society). *Proceedings of the II International Scientific and Practical Conference "Scientific Research Priorities – 2018: theoretical and practical value"*, Nowy Sącz, Poland, 26th–29th of June 2018, Nowy Sącz, (pp. 44–47).
10. Татаринцева, Н. Е., Реброва, Е. Е. (2013). Развитие проектной культуры студентов в образовательном процессе вуза. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Серія «Психолого-педагогічні науки» (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя)*, 3, 155–160 (Tatarintseva, N. E., Rebrova, E. E. (2013). Development of students' project culture in the educational process of the university. *Scientific notes of NSU named after M. Gogol. Series "Psychological and pedagogical sciences" (Nizhyn State University named after Mykola Gogol)*, 3, 155–160).

11. Чигиринская, Н. В. (2010). *Формирование экономической культуры инженера в системе высшего профессионального образования* (автореф. дис. ... канд. пед. наук). Государственное образовательное учреждение высшего профессионального образования «Волгоградский государственный педагогический университет», Волгоград (Chihirinskaia, N. V. (2010). *Formation of the economic culture of an engineer in the system of higher professional education* (PhD thesis abstract). State education institution of higher professional education "Volgograd State Pedagogical University", Volgograd).

РЕЗЮМЕ

Реброва Анна. Акмеологические технологии и их использование в формировании экономической культуры будущих учителей гуманитарных специальностей.

В статье актуализирована проблема формирования экономической культуры будущих учителей гуманитарных специальностей в контексте гуманистической парадигмы профессионального образования в соответствии с социокультурными преобразованиями общества. Определена действенность применения педагогических технологий в образовательном процессе, среди которых в соответствии с гуманистическими основами образования актуальными определены акмеологические технологии. Уточнена сущность акмеологических технологий, рассмотрены их разновидности и теоретически обоснована целесообразность применения в формировании экономической культуры будущих учителей гуманитарных специальностей. Представлены педагогические условия и техники, соответствующие акмеологическим технологиям.

Ключевые слова: гуманистическая парадигма образования, педагогические технологи, акмеологические технологи, экономическая культура, будущие учителя гуманитарных специальностей.

SUMMARY

Rebrova Anna. Acmeological technologies and their use in formation of the economic culture of the future teachers of humanitarian specialties.

The article actualizes the problem of formation of the economic culture of the future teachers of humanitarian specialties in the context of the humanist paradigm of professional education, in particular, in questions of culture of consumption, oriented on values, protection of human resources, and development of professional potential of each person. These positions are taken into account in the context of the historically conditioned relationship between economics and culture, which modern science dismisses as a resource of sociocultural adaptation of the person, its professional development.

In this connection, the importance of acmeological technologies that are considered in the study as a unity of methodological, organizational, technical and instrumental resources, with the help of which is realized the opportunity to design professional activity and development of the necessary qualities, formation of competencies that will be relevant for further career growth and development of professional skills.

Pedagogical conditions of the use of acmeological technologies in formation of the economic culture of the future teachers of humanitarian specialties are determined: stimulation of the value attitude to the economic-informational content line of professional disciplines and its humanistic potential; creation of constructive-organizational multidisciplinary content and its introduction into the bank for self-study; simulation of virtual situation-design cultural-economic environments with different corporate characteristics. Within the framework of the presented conditions, the groups of techniques and acme-trainings are introduced: acme-communicative, modeling, instrumental;

professional growth; competence; technique of beliefs and value preferences; figurative-virtual career trainings (autorespondence), interactive, game, person-projective, tectological.

Key words: *humanistic paradigm of education, pedagogical technologies, acmeological technologies, economic culture, future teachers of humanitarian specialties.*

УДК 378:35.077.1-051]:[316.77:005.336.2]:001.895

Олена Семенов

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка
ORCID ID 0000-0002-8697-8602

Олена Козлова

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка
ORCID ID 0000-0003-1626-5188

Наталія Величко

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка
ORCID ID 0000-0002-6271-9358

DOI 10.24139/2312-5993/2018.05/222-235

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ДОКУМЕНТОЗНАВЦІВ ЗАСОБАМИ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ: ПРАКСЕОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД

У статті охарактеризовано окремі аспекти формування комунікативної компетентності майбутнього документознавця засобами інноваційних технологій на засадах праксеологічного підходу. Акцентовано увагу на комунікативному компоненті професійної діяльності та професійної підготовки майбутніх фахівців із документознавства. Окреслено мотиваційно-афективний, комунікативно-інформаційний, комунікативно-когнітивний, поведінково-інтерактивний компоненти комунікативної компетентності майбутніх документознавців.

Формування комунікативної компетентності майбутніх документознавців в умовах університетської освіти представлено як багатовимірний поетапний процес якісних змін особистості, що відбувається шляхом використання інтерактивних технологій навчання (комунікативні тренінги, тренінг вербальної публічної комунікації, рольові і ділові ігри, вправи на розвиток навичок групової взаємодії у спілкуванні) на засадах праксеологічного підходу.

Ключові слова: *документознавець, комунікативна компетентність, комунікативний компонент, формування комунікативної компетентності майбутніх документознавців, інновація, інтерактивна технологія, праксеологічний підхід, ділові ігри, тренінги.*

Постановка проблеми. Важливість ефективною документної діяльності інформаційних установ, інформаційно-аналітичних підрозділів, органів державного управління та ін. актуалізує, відповідно, і потребу